

Hållbarhetsrapport Uppsala pastorat 2017

Innehåll

Vårt uppdrag	3
Styrning	3
Hur vi skapar värde	4
Året som gått	6

FOTO FRAMSIDA: JOHAN NILSSON

Inledning

Två grundläggande principer i kristen tro vägleder Uppsala pastorats arbete med hållbar utveckling: människovärdesprincipen och skapelsen som en gåva att förvalta. Det innebär att vi, i ord och handling skall värna skapelsen genom att stå upp för och bedriva verksamheter där alla människors lika värde respekteras och lyfta fram nödvändigheten att i allt arbete för ekologisk bärkraftighet. Den kristna tron innefattar tron att vi hör ihop och är beroende av allt annat liv och att vi har ett särskilt ansvar för dem som lever i utsatthet. Det gäller oavsett om det handlar om människor långt borta eller i vår närhet, om det gäller medmänniskor bland oss idag eller om de tillhör kommande generationer. Till de utsatta hör, genom människans kraftiga miljöpåverkan, även skapelsen själv.

Hållbarhetsfrågorna handlar i grunden om hur vi ser på oss själva, på varandra och på vår relation till resten av skapelsen. Det är frågor som varje samhälle måste bearbeta när Agenda 2030, FN:s globala mål för en hållbar utveckling, ska förverkligas. Uppsala pastorats verksamhet berör, på ett eller annat sätt, merparten av agendans 17 mål. Utöver vårt praktiska bidrag initierar och bidrar vi till samtal om de existentiella frågor som utgör grunden för arbetet för en hållbar värld för alla.

Vårt uppdrag

Pastoratets uppdrag är att fullgöra de fyra grundläggande uppgifterna: att fira gudstjänst, bedriva undervisning, och utöva diakoni och mission. Uppdraget och vilka områden som prioriteras finns beskrivna i gällande församlingsinstruktion.

Styrning

Alla hållbarhetsdimensioner ska integreras i verksamhetsstyrning och verksamhetsplanering. Detta arbete leds av en miljösamordnare tillsammans med en miljögrupp.

Effekterna av arbetet följs upp genom intern kontroll, regelbundna medarbetarenkäter, statistikinsamling för miljöpåverkan och regelbunden dialog med fackliga representanter.

Strategiska beslut fattas i kyrkofullmäktige och kyrkoråd. Dessa beslut implementeras sedan i verksamhetsplanerna som följs upp av ansvariga chefer.

Hur vi skapar värde

Andlig och existentiell hållbarhet

värde Uppsala pastorat vill väcka och ge möjlighet för samtal och reflektion kring existentiella frågor: hur lever vi våra liv, vilka relationer bygger vi, vad är vårt ansvar för skapelsen? Klimatångest, oro och känslan att inte kunna påverka är alla existentiella dimensioner av hållbar utveckling. Uppsala pastorat vill, som en del av den världsvida kyrkan, vara med och förmedla och samtala kring livet som en gåva som kan inge tacksamhet och hopp. Möjligheten att nå en långsiktigt hållbar förändring hänger starkt ihop med att få bearbeta existentiella frågor och finna hopp och tillit för att kunna bidra som enskild till en hållbar utveckling. Uppsala pastorat skapar utrymmen för existentiella samtal genom bland annat gudstjänster, själavård, konfirmandarbete, kyrkokörer och diakonala insatser.

utmaning Under lång tid har religion och andliga frågor varit svåra att lyfta fram i ett land som präglas av en stark sekularisering. Vi vet att det trots sekulariseringen finns ett stort andligt sökande och ett behov av att samtala kring existentiella frågor. Utmaningen för Uppsala pastorat ligger bland annat i att finna både de frågor och de former som gör att fler vågar/kan ta del av detta samtal. Det är en utmaning och en nödvändighet att föra in de existentiella dimensionerna när det gäller klimatförändringarna och det var och en kan göra för att vända en negativ trend. Här har Uppsala pastorat en viktig uppgift och en stor utmaning.

Social hållbarhet

värde Uppsala pastorat bidrar till social hållbarhet genom det grundläggande diakonala uppdraget. Som en viktig aktör inom civilsamhället bidrar församlingarna i pastoratet till öppna mötesplatser som överbryggar klyftor och avstånd mellan samhällsgrupper. Arbetet handlar framför allt om att skapa och främja relationer präglade av medmänsklig omsorg och värdighet, men också om att vara en kraftfull röst när den grundläggande välfärden brister.

vår roll Kyrkans diakonala ansvarstagande handlar om att stå på de svagas sida, att se och arbeta med och för människor i utsatthet på olika sätt. Diakonin är många gånger både röst, länk och påverkansaktör i olika samhällsfrågor som rör utsatta grupper av människor. I det mer strategiska diakonala arbetet finns också en tydlig hållbarhetsdimension som syftar till att säkerställa arbetet över tid och på så sätt förbättra villkoren för dem som behöver.

utmaning Trycket på organisationer i civilsamhället har ökat de senaste åren, i takt med att sociala utmaningar och utsattheten för vissa grupper ökat. För att på sikt gemensamt kunna verka för ett hållbart samhälle behöver alla goda krafter samverka. Att finna hållbara strategier för mer långsiktigt goda samarbetsformer mellan olika sociala och kyrkliga aktörer är en utmaning för framtiden.

Ekologisk hållbarhet

värde och vår roll Uppsala pastorat värnar ekologiska värden genom att ta miljöhänsyn i den dagliga verksamheten, till exempel vid val av energi, kapitalförvaltning och genom medvetenhet om vilka produkter som köps in till verksamheterna. Kyrkornas miljödiplomering för en hållbar utveckling används som verktyg för att nå uppsatta mål, främst inom området ekologisk hållbarhet.

utmaning En av vår tids största uppgifter är att se till att hela skapelsen, som vi fått som gåva, delas rättvist mellan alla – både mellan dem som lever idag och med framtida generationer. De så kallade planetära gränserna, som forskare ringat in för att beskriva hur mycket mänsklig aktivitet som ekosystemen kan bära, överskrids redan. Det finns en akut risk för tröskelfeffekter, då negativa effekter i ekosystemen plötsligt kan accelerera med oåterkalleliga effekter som följd.

Ekonomisk hållbarhet

värde och vår roll Styrande dokument och en god intern kontroll, inklusive insatser för att förhindra korruption, bidrar till beslut som är kostnadsmedvetna och förenliga med lagstiftning och interna regler.

utmaning Verksamheten förutsätter en god ekonomi genom finansiering i form av medlemsavgifter, statligt stöd, och övriga bidrag. De senaste åren har Svenska kyrkan sett en vikande medlemstrend, något som påverkar de ekonomiska förutsättningarna samtidigt som behoven av Svenska kyrkans insatser och förväntningarna på oss ökar.

Målsättningen för en långsiktig hållbar ekonomi upprätthålls genom att arbeta för en budget i balans, detta sker framför allt genom arbetet under 2018 med att uppdatera församlingsinstruktionen där nya inriktningsmål tas fram.

Året som gått

Andlig och existentiell hållbarhet

Den andliga och existentiella hållbarheten är väven för alla vår verksamhet och går som en puls genom veckans alla dagar.

Gudstjänster på söndagar och vardagar hålls i alla kyrkor och kapell där existentiella frågor som rör allt från födelse till död lyfts fram. Självård och enskilda samtal sker dagligen. I konfirmandverksamheten ges ungdomar möjlighet att samtala om många existentiella och andliga frågor. Uppsala pastorat är också aktiva i det ekumeniska arbetet i Uppsala samt medlem i kommunens interreligiösa samverkansforum. På andras arenor deltar Svenska kyrkan för att kommunicera andliga frågor; genom Universitetskyrkan, sjukhuskyrkan, i Gränbystaden, hos polisen. Visningar och vandringar i våra kyrkorum och på våra kyrkogårdar förmedlar vårt existentiella sammanhang.

Social hållbarhet

Under 2017 har frågan om flyktingar och nyanländas situation liksom tidigare år kommit att prioriteras i pastoratets arbete, både i gemensamma verksamheter och i de lokala församlingarna.

De olika verksamheterna som idag är knutna till Diakonins hus som Rådgivningsbyrån för flykting och asylfrågor, Vänskapsförmedlingen samt drop-in samtalen har under året funnit sina former, samtidigt som den ökade kontakten med människor i utsatthet kommit att ställa oss som kyrka inför nya frågor.

Att stötta personal som arbetar med människor i utsatthet är en viktig dimension av det mer långsiktigt hållbara sociala arbetet. Under året som gått har vi både i pastoratet, kontraktet och stiftet försökt att på olika sätt stötta personal som arbetat med dessa frågor. Stiftet har erbjudit ett antal utbildningar kring olika flyktingfrågor och i pastoratet och kontraktet har vi förutom det reguljära nätverksarbetet bjudit in till samtal och avstämning bl. a kring frågan om hur vi kan möta papperslösa.

För att på bästa sätt kunna utveckla olika verksamheter i anslutning till dessa frågor har olika samarbetsformer skapats. Vänskapsförmedlingen som vi bedriver i samarbete med Uppsala kommun är ett exempel. Ett tydligare samarbete med Nyby Vision i relation till rådgivningsbyrån en annan. Röda Korset och den Ekumeniska fristadsgruppen är andra aktörer som vi på många sätt samarbetat med under lång tid men där vi de sista åren blivit mer konkreta. Under kommande år kommer förhoppningsvis dessa samarbetet att kunna utvecklas och fördjupas. Att vi som kyrka tar en tydligare roll tillsammans med andra samhällsaktörer är viktigt ur ett hållbarhetsperspektiv, samtidigt som vi på ett medvetet sätt behöver tydliggöra vår roll och vårt ansvar som kyrka.

Frågorna om flykting och migration har kommit att få ett stort utrymme i både samhälle och kyrka de senaste åren, samtidigt så består alla de andra frågeställningarna precis som tidigare. Uppsala pastorat har sedan ett antal år arbetat fram en modell för diakonalt utvecklingsarbetet som bygger på ett antal diakonala

nätverk kring olika frågeställningar. Genom detta mer strategiska arbete vill vi säkerställa olika diakonala frågeställningar så att nödvändiga prioriteringar inte förtar de andra frågorna. Genom nätverksarbetet arbetar vi med barn och familj, ungdom, missbruk, flykting och integration, tillgänglighet, social och ekonomisk utsatthet, äldre samt volontärfrågor. För pastoratet utgör detta en grundläggande strategisk modell för arbete med social hållbarhet.

Gemensamt i pastoratet har vi de senaste åren utvecklat Nattkyrkan som håller Helga Trefaldighet kyrka öppen för alla varannan lördag. Hösten 2017 öppnade vi också upp tydligare i lokalerna på Diakonins hus där vem som vill är välkommen under vardagarna. Här finns möjlighet till samtal och gemenskap, men också tydligt diakonalt stöd, hänvisning och konkret hjälp i olika situationer. Dessa öppna sammanhang är viktiga inslag i den sociala hållbarheten, eftersom det är öppna sammanhang som överlag kan ses minska i civilsamhället.

Mänskliga rättigheter

Att arbeta utifrån mänskliga rättigheter-perspektiv är något som ska finnas med i alla verksamheter som pastoratet bedriver. Det handlar om att motverka diskriminering, säkra att alla människor bemöts med respekt oavsett kön, sexuell läggning eller ekonomisk ställning. Pastoratet har i dagsläget inga gemensamma styrdokument kring hur perspektiv kring mänskliga rättigheter skall bevakas i verksamheterna och därmed finns en risk att viktiga aspekter tappas bort. Under de

kommande två åren skall pastoratet därför arbeta med att ta fram riktlinjer och utbildning kring mänskliga rättigheter. Kring detta arbetar i nuläget Svenska Kyrkans nationella nivå för att stödja församlingarna.

Inom det diakonala arbetet i Uppsala pastorat har det under de senaste åren utvecklats ett mer medvetet strategiskt arbete kring människors utsatthet och rättigheter genom ett mer metodiskt diakonalt arbete. I samband med detta har det tagits fram dokument till stöd för att säkerställa att mänskliga rättigheter bevakas. Detta gäller särskilt i kontakt med människor i ekonomisk utsatthet och i arbetet med flyktingar och asylsökande, men mänskliga rättigheter är en central del i det diakonala arbetet kring missbruk och beroende, tillgänglighet äldrearbete och barn och ungdom för att nämna några exempel.

Goda arbetsförhållanden

I syfte att sträva mot ett utvecklande och hållbart arbetsliv inom pastoratet är en god personalpolitik en kärnfråga och en gemensam angelägenhet för alla anställda i Uppsala pastorat. All verksamhet ska organiseras och prioriteras efter verksamhetens mål och dess styrdokument. Organisationsförändringar och verksamhetsutveckling ska ske långsiktigt och planerat och bedrivs i samarbete med de anställda och de fackliga organisationerna.

Uppsala pastorat hade den 31 december 2017 284 anställda, dessa fördelades på 59 % kvinnor och 41 % män. Medelåldern för kvinnor är 48 år och för män 49 år. Cirka 60 % av de anställda återfinns i ålders-

spannet 40-59 år. Pastoratets ledningsgrupp bestod av vid samma tidpunkt av 11 personer, 9 kvinnor och 2 män.

Sjukfrånvaron i pastoratet uppgår 2017 till 5,2 %, samma sjuktal som föregående år. Kvinnor står för en något större andel av sjukskrivningarna. Samtliga anställda har tillgång till företagshälsovård, där man får stöd när det gäller arbetsrelaterad fysisk eller psykisk ohälsa. Genom Uppsala Stifts avtal med S:t Lukas erbjuds även handledning för grupper och individer.

Pastoratet har en arbetsmiljö-kommitté som sammanträder regelbundet under året. Det finns rutiner för systematiskt arbete med arbetsmiljö, och skyddsronder genomförs regelbundet.

Pastoratet ska genom arbetsgruppen för Hälsoinspiratörer erbjuda hälsofrämjande, förebyggande och rehabiliterande aktiviteter inom fysisk arbetsmiljö, psykisk arbetsmiljö, social hälsa och andlig hälsa. Som anställd erbjuds man dels en friskvårdstimme per vecka samt ett friskvårdsbidrag på 1500 kr/år. Gruppen genomför också enkäter på olika teman, exempelvis kring stress och återhämtning.

I organisationer med många beslutsnivåer och en hög grad av decentralisering som Uppsala pastorat kan det uppstå risker kring diskriminering, och såväl fysisk som psykosocial arbetsmiljö. För att minska riskerna samt arbeta förebyggande så långt det är möjligt bedriver pastoratet ett systematiskt arbetsmiljöarbete och följer de lagkrav som finns kring arbetsmiljöarbete. Vi genomför regelbundet skydds- och arbetsmiljöronder för att kunna följa både den fysiska och den psyko-sociala arbetsmiljön. Ytterligare en risk

som finns är den som särskilt gäller personal i kontaktyrken, till exempel präster, diakoner, vaktmästare med flera. Här är stress och utmattning, samt även risken för att utsättas för hot och våld – en särskild risk som vi följer upp dels inom ramen för det systematiska arbetsmiljöområdet men även i de individuella utvecklings- och avstämningssamtal som genomförs. Arbetsledare utbildas också kring dessa frågor för att kunna uppmärksamma tecken på exempelvis stress i ett tidigt skede. Pastoratet erbjuder även de anställda extern handledning.

För personal som arbetar på Uppsala kyrkogårdar finns risker då man arbetar med tunga maskiner och kemikalier. För att minska riskerna bedrivs även här ett kontinuerligt arbetsmiljöarbete och vi strävar efter att arbetssätt som minskar de fysiska påfrestningarna samt uppmuntrar till träning.

I pastoratet finns också en Likabehandlingsgrupp som träffas regelbundet. Under hösten 2017 har det varit fokus på området sexuella trakasserier och kränkande särbehandling och varje enhet har deltagit i en föreläsning på temat.

Utveckling av verksamhet och medarbetare sker kontinuerligt genom utvecklingssamtal och arbetsplatsmöten.

Alla anställda omfattas av kollektivavtal och avtalade tjänstepensions- och andra försäkringar.

Ekologisk hållbarhet

Uppsala pastorat blev i september 2017 diplomerad i fas 1 enligt standarden Kyrkornas miljödiplomering. Arbetet har samordnats av pastoratets miljösamordnare och församlingarnas, kyrkogårdarnas och kansliets miljögrupper, men är ett arbete där samtliga pastoratets medarbetare varit delaktiga. I september genomfördes en utbildnings- och inspirationsdag för samtliga medarbetare där hållbarhetsarbetet som en del i kyrkans uppdrag att göra Guds kärlek synlig bland annat lyftes fram och där representant från

Uppsala stift delade ut diplom för pastoratets miljödiplomering. Arbetet med miljödiplomering är ett långsiktigt strategiskt arbete som bedrivits i pastoratet sedan 2015.

Uppsala Klimatprotokoll

Genom att samverka med andra aktörer ser Uppsala pastorat att vi kan göra mer än vad kunnat på egen hand. Därför ingår vi i Uppsala Klimatprotokoll som består av 30 företag och organisationer som alla arbetar aktivt med minskad klimatpåverkan. Under 2017 har pastoratet haft samarbeten som rör ekosystemtjänster, hållbart resande, hållbar stadsutveckling, minskad plastanvändning och flera andra samarbeten. I dessa samarbetar vi med bostadsföretag, kommun, konsultfirmor och andra som ingår i Klimatprotokollet.

Miljöpåverkan

Pastoratet får i samarbete med Uppsala Klimatprotokoll en beräkning av pastoratets växthusgasutsläpp.

Denna beräkning är inte heltäckande eftersom det ännu saknas system och rutiner i pastoratet för att mäta alla utsläpp. Det pågår ett arbete att skaffa system och förändra vissa rutiner för att göra mätningen av vår klimatpåverkan mer heltäckande.

Pastoratets största miljöbelastning sker genom uppvärmning av de fastigheter vi använder. I princip alla fastigheter värms med fjärrvärme. I dagsläget köps inte grön fjärrvärme. Nästa största post är elförbrukning där vi använder miljömärkt el. Siffran nedan anges dock i Uppsalamix eftersom vi genom Uppsala Klimatprotokoll delar på bördan av utsläpp från de olika organisationerna som ingår. Eldningsolja (fossil) används endast i krematoriet. De transporter som är inkluderade är de transporter som skett med tjänstefordon samt bränsle till olika maskiner på kyrkogårdarna. Ännu redovisas inte gruppresor med buss inom verksamheterna. Likaså redovisas inte arbetspendling.

Alla siffror nedan är ton CO₂e och siffrorna för el och värme är graddagskorrigerade.

Aktivitet	2017	2016
Fjärrvärme	776	757
El	259	273
Eldningsolja	228	217
Tunga transporter	0	112
Tjänsteresor med bil	16	24
Flyg	21	20
Tåg	0,00006	–

Av det som mäts är alltså utsläppen sammanlagt 1300 ton koldioxidekvivalenter för 2017. Detta innebär en minskning av pastoratets växthusgasutsläpp med 7,3 %. Det är övergången från diesel till HVO som bränsle för tunga transporter som står för merparten av minskningen. Utmaningen framåt för pastoratet handlar om att bryta den trend som finns med ökande växthusgasutsläpp från vår uppvärmning av fastigheter.

Ekonomisk hållbarhet

Genom kontinuerlig uppföljning av verksamheterna säkerställs att en god intern kontroll upprätthålls och att de ekonomiska resurserna används i enlighet med de fastställda verksamhetsplanerna.

Anvisning för resor, rutiner för upphandling, postkörning samt rutin för budget har fastställts under året, samtliga anvisningar och rutiner har sin grund i vår fastställda miljöpolicy.

En av våra risker är det stora antalet leverantörer som vi använder oss av varför målsättningen framåt är att minska det totala antalet med 20 % samt att styra en större andel mot ramupphandlade. Mot bakgrund av detta har en särskild satsning genomförts under året med avseende på styrning mot fler ramavtalsinköp och ökad kostnadsmedvetenhet. Bland annat så har intranätet förbättrats och inköpsenheten har varit på plats i församlingarna och informerat om inköpsrutiner och presenterat statistik. Genom användning av ramavtal minskar risken att de varor vi köper in bidrar till barnarbete och korruption.

Antikorruption

Korruption avser både direkta mutor, men även situationer som jäv och att avvika från likabehandlingsprinciper. För att motverka korruption finns anvisningar för hur man skall hantera olika situationer där det finns risk för korruption (Inköpsanvisning fastställd 2016-03-23). Beredskapen att hantera antikorruption och att upptäcka risker för detta är dock sannolikt låg i pastoratet. Därför skall inom de kommande två åren riskerna för korruption särskilt uppmärksammas och handlingsplaner föras in de anvisningar och rutiner som är aktuella.

